

دانشگاه پیام نور

آشنایی با کتابداری و اطلاع‌رسانی

(رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی)

www.ketab.ir

دکتر هادی شریف مقدم رحیم علیجانی اعظم موسی چمنی

سرشناسه	:	شریف مقدم، هادی، ۱۳۳۵-
عنوان و پدید آور	:	آشنایی با کتابداری و اطلاع‌رسانی (رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی) / مؤلفان: هادی شریف‌مقدم، رحیم علیجانی، اعظم موسی‌چمنی؛ ویراستار علمی: مهری شهبازی.
مشخصات نشر	:	تهران: دانشگاه پیام‌نور، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری	:	هشت، ۲۸۱ ص.
فروست	:	دانشگاه پیام‌نور، ۱۷۵۲. گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱/۲۱.
شابک	:	978 - 964 - 387 - 795 - 8
وضهیت فهرست نویسی	:	فیپا.
یادداشت	:	کتابنامه: ص. ۲۷۹-۲۸۱.
موضوع	:	کتابداری - آموزش برنامه‌ای.
موضوع	:	اطلاع‌رسانی - آموزش برنامه‌ای.
موضوع	:	کتابخانه‌ها.
شناسه افزوده	:	علیجانی، رحیم، ۱۳۴۷-
شناسه افزوده	:	موسی‌چمنی، اعظم، ۱۳۴۵-
شناسه افزوده	:	دانشگاه پیام نور
رده بندی کنگره	:	۴۴۵۳ / ۴۴۶۵ Z
رده بندی دیویی	:	۰۲۰/۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۲۳۱۸۶۹۷

دانشگاه پیام‌نور

آشنایی با کتابداری و اطلاع‌رسانی

مؤلفان: دکتر هادی شریف‌مقدم - رحیم علیجانی - اعظم موسی‌چمنی

ویراستار علمی: مهری شهبازی

تهیه و تولید: مدیریت تولید مواد و تجهیزات آموزشی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه پیام‌نور

شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه

نوبت و تاریخ چاپ: چاپ اول شهریور ۱۳۹۰

شابک: ۸ - ۷۹۵ - ۳۸۷ - ۹۶۴ - ۹۷۸

ISBN: 978 - 964 - 387 - 795 - 8

فروش این کتاب فقط از طریق نمایندگی‌های دانشگاه پیام نور مجاز می‌باشد و فروش

آن در سایر مراکز فروش کتاب موجب تعقیب قانونی فروشنده خواهد گردید

(کلیه حقوق نشر اعم از چاپی، الکترونیکی، تصویری، صوتی و اینترنتی برای دانشگاه پیام نور محفوظ است)

قیمت: ۲۹۰۰۰ ریال

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار ناشر

کتاب‌های دانشگاه پیام نور حسب مورد و با توجه به شرایط مختلف یک درس در یک یا چند رشته دانشگاهی، به صورت کتاب درسی، متن آزمایشگاهی، فرادرسی، و کمک‌درسی چاپ می‌شوند.

کتاب درسی ثمرهٔ کوشش‌های علمی صاحب اثر است که براساس نیازهای درسی دانشجویان و سرفصل‌های مصوب تهیه و پس از داوری علمی، طراحی آموزشی، و ویرایش علمی در گروه‌های علمی و آموزشی، به چاپ می‌رسد. پس از چاپ ویرایش اول اثر، با نظرخواهی‌ها و داوری علمی مجدد و با دریافت نظرهای اصلاحی و متناسب با پیشرفت علوم و فناوری، صاحب اثر در کتاب تجدیدنظر می‌کند و ویرایش جدید کتاب با اعمال ویرایش زبانی و صوری جدید چاپ می‌شود.

متن آزمایشگاهی (م) راهنمایی است که دانشجویان با استفاده از آن و کمک استاد، کارهای عملی و آزمایشگاهی را انجام می‌دهند.

کتاب‌های فرادرسی (ف) و کمک‌درسی (ک) به منظور غنی‌تر کردن منابع درسی دانشگاهی تهیه و بر روی لوح فشرده تکثیر می‌شوند و یا در وبگاه دانشگاه قرار می‌گیرند.

مدیریت تولید محتوا و تجهیزات آموزشی

فهرست

پیشگفتار.....	هفت
فصل اول. کلیات.....	۱
فصل دوم. کتابخانه‌های قرون باستان.....	۲۵
فصل سوم. کتابخانه‌های قرون وسطی تا اختراع چاپ.....	۳۳
فصل چهارم. کتابخانه‌های قرون جدید.....	۳۹
فصل پنجم. کتابخانه‌های قرون معاصر (۱۸۰۰ میلادی تاکنون).....	۴۷
فصل ششم. سیر تحول کتابخانه‌های ایران.....	۵۷
فصل هفتم. فلسفه کتابداری و اطلاع‌رسانی.....	۸۱
فصل هشتم. انواع کتابخانه‌ها و وظایف آن‌ها.....	۱۰۱
فصل نهم. فناوری‌های نوین در کتابداری و اطلاع‌رسانی.....	۱۳۱
فصل دهم. خدمات عمومی و خدمات فنی.....	۱۵۱
فصل یازدهم. مجموعه‌سازی.....	۱۵۹
فصل دوازدهم. خدمات مرجع.....	۱۶۷
فصل سیزدهم. فهرست‌نویسی و رده‌بندی منابع کتابخانه.....	۲۴۷
پاسخ خودآزمایی‌ها.....	۲۷۷
کتاب‌شناسی گزیده.....	۲۷۹

پیشگفتار

از جمله دروس جدید که در سرفصل اخیر رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی از طرف وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به دانشگاه‌ها ابلاغ شده است، درس مقدمه‌ای بر کتابداری و اطلاع‌رسانی می‌باشد. با توجه به تحولاتی که در دو دهه اخیر در دنیای فناوری اطلاعات رخ داده است و خصوصاً با ورود اینترنت و وب جهان‌گستر به کتابخانه‌ها و کاربردهایی که این فناوری‌ها داشته‌اند، انتظار می‌رفت که سرفصل ابلاغی در این راستا تهیه شده باشد، که چنین نیز شد و بسیاری از دروس برای آشنایی با این فناوری‌ها ارائه شدند.

درس مقدمه‌ای بر کتابداری و اطلاع‌رسانی به‌طور مشخص اولین درسی است که دانشجویان رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی از طریق آن مباحث پایهای و بنیادی پیرامون کتابخانه‌ها، کتابداری و اطلاع‌رسانی و کارکردهای آن‌ها را یاد می‌گیرند. هدف این درس که معمولاً در نیمسال اول ورود دانشجو به دانشگاه ارائه می‌شود، این است تا دانشجو کلیاتی از دروسی که در طول یک دوره چهارساله مطالعه خواهد کرد به دست آورد. به این ترتیب جذب دروس دیگر در ترم‌ها و سال‌های آتی برای دانشجو راحت‌تر و با جذابیت بیشتر خواهد بود. کتاب حاضر برای این درس نوشته شده است.

در این کتاب، آنچنان که انتظار می‌رود، به صورت کلی و گذرا حوزه‌های مختلف مرتبط با کتابداری و اطلاع‌رسانی ارائه خواهد داد. در ابتدا بحثی تاریخی از پیدایش خط و کتابت و به دنبال آن تاریخچه کتابخانه‌های قرون باستان خواهد آمد. سپس به

کتابخانه‌های قرون وسطی و کتابخانه‌های اسلامی و ایران پرداخته خواهد شد. در ادامه، مباحث مرتبط با تعاریف کتابداری و اطلاع‌رسانی ارائه خواهد شد و مبحث مربوط به ورود فناوری‌های اطلاعاتی و اینترنت در پی خواهد آمد. تعاریف خدمات عمومی و فنی و در پی آن خدمات مرجع که از کارکردهای مهم کتابخانه‌ها می‌باشد به ترتیب ارائه خواهد شد. در انتهای کتاب نیز مبحث سازماندهی منابع ارائه خواهد شد.

کتاب حاضر، کتابی بی‌عیب و نقص نیست، اما مؤلفان و ویراستار کتاب سعی کرده‌اند کتابی مناسب و جامع را فراهم آورند. امیدوار هستیم، این اثر مورد توجه و استفاده شما قرار گیرد.

با آرزوی موفقیت

شریف‌مقدم، علیجانی، موسی چمنی

پاییز ۱۳۸۹